

Fundacja na Rzecz Dwujęzyczności

Scenariusz warsztatów integracyjnych

Czy łatwo być emigrantem, uchodźcą i żyć w innym kraju?

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji w ramach programu Nasze tradycje.

Autorka	Magdalena Bogusławska	
Grupa docelowa, w tym wiek uczestników (jeśli istotne)	młodzież i młodzi dorośli, uczestnicy warsztatów integracyjnych, w tym osoby z doświadczeniem migracji i uchodźstwa oraz osoby z lokalnej społeczności.	
Rodzaj zajęć, przedmiot	Zajęcia integracyjne	
Temat, tytuł	Czy łatwo być emigrantem, uchodźcą i żyć w innym kraju?	
Słowa kluczowe	odmienność, integracja, różnorodność	
Krótki opis zajęć	Zajęcia pokazują, że różnorodność jest wartością, a „różnić się jest pięknie”. Podczas zajęć wykorzystane są trzy przysłowia, które pomagają spojrzeć na temat z różnych perspektyw: „Gość w dom, Bóg w dom”, „Co kraj to obyczaj” oraz „Ciągnie wilka do lasu”. Przysłowia pełnią w scenariuszu funkcję narzędzi refleksyjnych, które porządkują doświadczenia uczestników i wspierają rozmowę o różnorodności, empatii i mechanizmach oceniania innych. Scenariusz może być realizowany w szkołach, organizacjach pozarządowych, centrach integracji, bibliotekach oraz innych instytucjach kultury i edukacji pracujących z grupami zróżnicowanymi kulturowo.	
Czas trwania	90 minut	
Cele zajęć	CEL 1. Zrozumienie wartości różnorodności kulturowej w grupie lub klasie. CEL 2. Rozwijanie empatii wobec osób, które adaptują się do życia w nowym kraju. CEL 3. Kształtowanie szacunku wobec tradycji i zwyczajów osób z innych kultur niż nasza. CEL 4. Wzmacnianie otwartości i życzliwości w relacjach w grupach rówieśniczych. CEL 5. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i sprawczości uczestników w grupie integracyjnej.	
Kryteria sukcesu, efekty uczenia się	Po zajęciach uczestnicy: KS 1. wymieniają i opisują wybrane różnice kulturowe oraz wynikające z nich sposoby zachowania i postępowania, KS 2. opisują trudności, z jakimi mogą spotykać się osoby żyjące w kraju innym niż kraj ich pochodzenia, KS 3. proponują, w jaki sposób traktować się nawzajem z szacunkiem, wykorzystując różnorodność jako wartość we wspólnej pracy i relacjach, KS 4. podają przykłady zachowań świadczących o życzliwości i gościnności wobec osób z innych środowisk i kultur, KS 5. proponują konkretne działania, które wspierają poszanowanie różnych tradycji, zwyczajów i stylów życia w społeczności, KS 6. wskazują, jakie działania indywidualne i grupowe mogą wzmacniać poczucie przynależności w społeczności.	Powiązanie z celami C 1. z KS 1., KS 3. C 2. z KS 2. C 3. z KS 3., KS 5. C 4. z KS 4. C 5. z KS 6.
Metody, techniki, formy pracy	dyskusja moderowana, praca w grupach, praca z przysłowiem / metaforą, gadająca ściana, głosowanie kropkami	

STRUKTURA ZAJĘĆ

Aktywność	Czas trwania	Czynności osoby prowadzącej	Czynności uczestników	Niezbędne materiały i sprzęt
Wprowadzenie	10 minut	Prowadzący zapisuje na tablicy przysłowie: „Gość w dom, Bóg w dom”. Pyta: z czym kojarzy się to powiedzenie? Czy dotyczy tylko przyjmowania gości w domu? Co może oznaczać w miejscu takim jak szkoła, biblioteka, klub fitness? Po wypowiedziach uczestników, prowadzący dopowiada, że w polskiej kulturze przysłowie to: • podkreśla szacunek dla przybysza, • wyraża życzliwość i gościnność, • zakłada, że ktoś spoza naszej społeczności jest mile widziany i nie musi być „taki jak my”. Prowadzący zapowiada, że podczas zajęć uczestnicy będą wracać do różnych przysłów, aby sprawdzić, jak pomagają one rozumieć relacje w zróżnicowanej kulturowo grupie. Następnie, formułuje pytanie wprowadzające do zajęć: <i>Jak możemy tworzyć przestrzeń, w której każdy – niezależnie skąd jest – czuje się ważny?</i> Zapisuje pytanie na flipcharcie, informując, że będzie punktem odniesienia dla dalszej pracy podczas zajęć.	Uczestnicy dzielą się własnymi refleksjami. Biorą udział w dyskusji. Mają też prawo powiedzieć <i>pas</i>, czyli powstrzymać się od wypowiedzi.	Najtrafniejsze wnioski można zapisać na flipcharcie.

Praca w grupach	10 minut	Prowadzący przypomina przysłowie „Co kraj, to obyczaj” i zaprasza uczestników do krótkiej refleksji nad jego znaczeniem. Po wysłuchaniu wypowiedzi podsumowuje, podkreślając, że różnice w zwyczajach są naturalne i mogą stać się źródłem ciekawości oraz szacunku wobec innych. Następnie łączy uczestników w grupy. Podział nie jest spontaniczny, prowadzący planuje go wcześniej, biorąc pod uwagę specyfikę grupy oraz komfort uczestników. Prowadzący wyjaśnia zadanie, które polega na wspólnym wypełnieniu tabeli składającej się z trzech kolumn: A. Podobieństwa – jakie zachowania, zwyczaje, sposoby spędzania czasu czy zainteresowania są wspólne dla uczestników grupy? B. Różnice – jakie zachowania, zwyczaje, święta, sposoby komunikacji, jedzenia lub spędzania czasu są różne wśród uczestników? C. Z czego wynikają? – refleksje – z czego mogą wynikać te różnice, np. z tradycji rodzinnych, kultury, języka, sposobów wychowania, wcześniejszych doświadczeń edukacyjnych lub zwyczajów domowych. Prowadzący przypomina, aby podczas pracy mieć świadomość znaczenia przysłowia „Ciągnie wilka do lasu”, rozumianego jako skłonność do uznawania za naturalne i „właściwe” tego, co jest nam znane i do czego przywykliśmy. Przysłowie to stanowi punkt odniesienia do rozmowy o tym, że nasze przyzwyczajenia i naturalne skłonności nie powinny ograniczać ciekawości wobec innych osób i ich doświadczeń.	1. Uczestnicy dzielą się refleksjami. 2. Uczestnicy są połączeni w grupy, nie większe niż pięcioosobowe. Słuchają instrukcji, ewentualnie zadają pytania.	
Praca z tabelą	15 minut	Prowadzący moderuje proces pracy, podchodząc do poszczególnych grup i w razie potrzeby wspierając uczestników poprzez podpowiadanie sformułowań lub doprecyzowanie poleceń. Wyjaśnia, że w tabeli należy zapisać zwykłe, codzienne obserwacje lub sytuacje z życia, a także towarzyszące im refleksje. Prowadzący prosi uczestników, aby wybrali spośród siebie osobę, która w imieniu grupy zaprezentuje efekty wspólnej pracy na forum.	Uczestnicy pracują wspólnie w grupach nad uzupełnieniem tabeli.	tabela
Prezentacja efektów pracy grup	15 minut	Prowadzący prosi, aby każda grupa wybrała po jednym sformułowaniu z każdej kolumny, które uznaje za najważniejsze. Wybrane sformułowania są zapisywane w tabeli na tablicy, flipcharcie lub monitorze przez osobę reprezentującą grupę. Prowadzący wyróżnia podobieństwa, zaznaczając je mocniejszym kolorem.	Osoba wybrana przez grupę dzieli się najważniejszymi wnioskami wypracowanymi podczas pracy zespołowej.	flipchart lub papier o rozmiarze plakatu

Dyskusja	15 minut	Prowadzący zaprasza uczestników do utworzenia kręgu, który sprzyja wspólnej rozmowie. Inicjuje dyskusję, zachęcając do rozpoczęcia rozmowy od podobieństw łączących grupę, zanim grupa przejdzie do omawiania różnic. Jako przykłady podobieństw mogą pojawić się m.in. wspólne zainteresowania, takie jak muzyka, sport, kino czy sposoby spędzania wolnego czasu. Następnie rozmowa dotyczy dostrzeganych różnic oraz możliwych sposobów reagowania na nie w codziennych sytuacjach. Dyskusja opiera się na sformułowaniach i wnioskach wypracowanych wcześniej w grupach. W kolejnym etapie prowadzący zaprasza uczestników do odniesienia się do trzeciej kolumny tabeli i refleksji nad tym, z czego mogą wynikać zauważone różnice, np. z tradycji rodzinnych, doświadczeń kulturowych, języka, sposobów wychowania czy wcześniejszych doświadczeń edukacyjnych. W podsumowaniu prowadzący zwraca uwagę, że uświadomienie sobie źródeł różnic pomaga lepiej rozumieć perspektywę innych osób, ogranicza skłonność do pochopnych ocen oraz sprzyja budowaniu bardziej otwartych, opartych na szacunku relacji w grupie. Prowadzący uważnie moderuje dyskusję, dbając o bezpieczną atmosferę i reagując na bieżąco na wypowiedzi, które mogłyby mieć negatywny, oceniający lub stygmatyzujący wydźwięk.	Uczestnicy uczestniczą w dyskusji w kręgu, dzielą się refleksjami dotyczącymi podobieństw, różnic oraz ich możliwych przyczyn, odnosząc się do wniosków z pracy w grupach.	
Głosowanie	10 minut	Prowadzący wywiesza wcześniej przygotowany plakat z trzema sformułowaniami do głosowania, które opisują różne postawy wobec różnorodności kulturowej. • Uznaję, że każdy obchodzi święta tak, jak chce i nie interesuję się tym bliżej. • Ciekawią mnie inne obyczaje, chętnie je poznaję, zachowując własne tradycje. • Po poznaniu zwyczajów z innych kultur, czasami włączam ich elementy do własnych uroczystości świątecznych. Następnie prowadzący rozdaje każdemu uczestnikowi trzy kropki (naklejki) i wyjaśnia zasady: kropki można rozdzielić pomiędzy różne sformułowania, w zależności od stopnia, w jakim opisują one własne postawy i reakcje, jednak nie można przykleić wszystkich przy jednym sformułowaniu. Po zakończeniu głosowania prowadzący zlicza kropki i krótko podsumowuje wynik, wskazując, że stanowi punkt wyjścia do dalszej rozmowy o wzajemnym szacunku i współistnieniu w różnorodnej społeczności.	Uczestnicy zapoznają się z przedstawionymi sformułowaniami, dokonują wyboru zgodnie z własnymi postawami i oddają głosy poprzez przyklejenie kropek. Po głosowaniu mogą, jeśli chcą, podzielić się refleksją na temat swojego wyboru.	plakat z zapisanymi zdaniem

Podsumowanie	15 minut	Prowadzący odnosi się do efektów wspólnej pracy oraz wyników głosowania, zwracając uwagę na to, jakie postawy ujawniły się w grupie. Podkreśla, że głosowanie miało charakter diagnostyczny i jego celem było przyjrzenie się różnorodności postaw obecnych wśród uczestników, a nie ich ocenie. Prowadzący zaprasza uczestników do krótkiej refleksji nad wynikami, zadając pytania otwierające, np.: „Co was zaskoczyło w tym rozkładzie głosów?”, „Które postawy są w naszej grupie widoczne?”, „Co to mówi o tym, jak funkcjonujemy razem?” Prowadzący zwraca uwagę, że trzy przysłowia pojawiające się podczas zajęć pokazują różne sposoby myślenia: o gościnności, o różnorodności oraz o naszych własnych przyzwyczajeniach, które czasem warto zauważyć i poddać refleksji. Następnie prowadzący nawiązuje do podobieństw wskazanych wcześniej przez uczestników i zaprasza do refleksji nad tym, co ich łączy mimo różnic, zadając pytanie: „Gdyby spojrzeć na nas z bardzo daleka – na przykład z kosmosu – co byłoby bardziej widoczne: różnice czy podobieństwa?” W podsumowaniu prowadzący podkreśla, że różnorodność doświadczeń i postaw jest naturalna, a uświadomienie jej może wspierać budowanie wzajemnego szacunku, poczucia bezpieczeństwa i współodpowiedzialności w grupie. Na zakończenie dziękuje uczestnikom za zaangażowanie, otwartość oraz oddane głosy, podkreślając, że każda wypowiedź i każdy wybór miały znaczenie dla przebiegu spotkania i wspólnej pracy.	Uczestnicy uczestniczą w podsumowaniu, dzielą się refleksjami (dobrowolnie) i słuchają wypowiedzi innych.	
Metody monitorowania osiągnięć uczestników		Nie dotyczy		
Lista ewentualnych dodatkowych źródeł, materiałów		Materiały dotyczące edukacji międzykulturowej i integracyjnej, w szczególności opracowania poświęcone różnorodności kulturowej, adaptacji w nowym środowisku oraz budowaniu relacji opartych na szacunku i empatii.		
Możliwe sposoby indywidualizacji pracy na zajęciach (jeśli dotyczy)		dobrowolność wypowiedzi uczestników; możliwość pracy w różnych formach (dyskusja, praca w grupach, zapisy, głosowanie); elastyczny podział ról w grupie; dostosowanie języka i tempa pracy do potrzeb uczestników; indywidualne wsparcie prowadzącego w trakcie zajęć		

Jakie potencjalne trudności można napotkać, prowadząc zajęcia?	Jak im zaradzić?
• niechęć uczestników do zabierania głosu lub niska aktywność, • pojawienie się wypowiedzi oceniających, stereotypowych lub żartów o przykrym wydźwięku, • różny poziom kompetencji językowych uczestników, • emocje związane z doświadczeniem migracji lub poczuciem wykluczenia, • napięcia lub ukryte konflikty w grupie.	• wprowadzić zasadę dobrowolności wypowiedzi oraz umożliwić udział w zajęciach w roli obserwatora, • jasno ustalić zasady bezpiecznej komunikacji i reagować na bieżąco na wypowiedzi oceniające lub raniące, • upraszczać polecenia, parafrazować wypowiedzi oraz • stosować pracę w małych grupach lub parach, • prowadzić zajęcia z uważnością na emocje uczestników, umożliwić przerwy lub zmianę formy pracy, • dostosować tempo i zakres zajęć do dynamiki grupy oraz unikać tematów pogłębiających konflikt.